

جمهوری اسلامی ایران

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

سند توسعه بخشی

"نفت و گاز"

در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

«موضوع بند (هـ) ماده ۱۵۵ قانون برنامه چهارم توسعه»

سند ملی توسعه بخش نفت و گاز

۱- وظایف، ویژگی‌ها و ساختار کلی بخش

بخش نفت و گاز شامل زیر بخش های اکتشاف و تولید نفت خام و گاز طبیعی، پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی است:

اکتشاف و تولید نفت خام و گاز طبیعی

فعالیت‌های اصلی در این بخش شامل انجام فعالیت‌های اکتشافی نفت و گاز (عملیات زمین شناسی، لرزه نگاری، ثقل سنجی و مغناطیس سنجی)، توسعه منابع نفت و گاز در مناطق خشکی و دریایی و تولید نفت خام و گاز طبیعی است. این بخش به طور کلی شامل زنجیره عملیات اکتشاف، حفاری، تولید، انتقال، بازاریابی و صدور است که علاوه بر تامین نیازهای اصلی، حدود ۸۰ درصد از درآمد ارزی کشور به وسیله صدور نفت خام و فرآورده‌های نفتی پالایش یافته تامین می شود. در این ارتباط، تولید گاز طبیعی به منظور پاسخگویی به تقاضای داخلی و یا صادراتی به طور عمده از منابع گازی مستقل انجام می‌گیرد و گازهای همراه تولیدی، عمدتاً جهت تزریق به میادین مورد استفاده قرار می‌گیرند.

پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی

این بخش شامل عملیات فرآورش و تولید انواع فرآورده‌های نفتی، تامین و توزیع انواع فرآورده‌های نفتی اصلی، انتقال فرآورده‌های تولیدی پالایشگاه‌ها و فرآورده‌های وارداتی به انبارهای ذخیره‌سازی، بازاریابی و صدور فرآورده‌های تولیدی مازاد بر مصرف داخلی، ساخت پالایشگاه‌ها، احداث خطوط لوله و شبکه‌های مخابراتی مراکز عملیاتی و ستادی می‌باشد.

گاز طبیعی

این بخش شامل عملیات پالایش، انتقال و توزیع گاز طبیعی است که منابع و ذخایر آن عمدتاً در مناطق جنوبی کشور و در نزدیکی آبهای خلیج فارس قرار گرفته‌اند. از اهداف مهم بخش گاز، بهره‌گیری از مزیت نسبی گاز طبیعی در تامین انرژی داخلی کشور و نیز گسترش برنامه‌های مبادلات بین‌المللی گاز طبیعی در راستای ارتقای جایگاه ایران در بازارهای بین‌المللی است.

۲- وضعیت موجود بخش در رابطه با مضامین دوازده گانه برنامه چهارم توسعه و چشم انداز

بستر سازی برای رشد سریع اقتصادی

- استفاده از سرمایه‌های خارجی در توسعه میادین نفت و گاز با استفاده از روش‌های مختلف مانند بیع متقابل
- استفاده از فن آوری های جدید و انتقال تکنولوژی در امر اکتشاف و تولید نفت و گاز

تعامل فعال با اقتصاد جهانی

- ارتقای جایگاه ایران در بازارهای بین‌المللی و توسعه صادرات نفت خام و گاز طبیعی

- ایجاد زمینه‌های مساعد برای معاوضه نفت خام (سوآپ) به منظور انتقال نفت و گاز کشور های آسیای میانه
- امکان ترانزیت نفت خام و فرآورده‌های آن در کشور با بهره برداری از شبکه‌های انتقال نفت و گاز
- افزایش حضور شرکت‌های بخش انرژی کشور در مناقصه های بین المللی

رقابت پذیری اقتصاد

- ایجاد رقابت در اجرای پروژه‌های نفت و گاز به واسطه افزایش تعداد شرکت‌های مهندسی مشاور و پیمانکار

حفظ محیط زیست

- توجه به ملاحظات زیست محیطی در مصرف انرژی و فرآورده ها (حذف سرب از بنزین)
- اجرایی شدن عملیات طرح گاز طبیعی (CNG) سوز کردن خودروها و توسعه احداث جایگاه های عرضه گاز طبیعی
- اجرای سیاست گاز سوز کردن صنایع و نیروگاه های کشور با توجه به سهم گاز در سبد کل مصرف انرژی
- ارائه معیارها و مشخصات فنی برای مصرف انرژی در خصوص اعمال صرفه جویی، منطقی کردن مصرف انرژی و حفاظت از محیط زیست

- کاهش گوگرد از نفت گاز مورد استفاده در اتوبوس های شرکت واحد تهران

ارتقای امنیت انسانی و عدالت اجتماعی

- اختصاص دو در هزار درآمد ناشی از فروش نفت خام برای عمران و آبادانی مناطق نفت خیز
- اخذ ۱/۵ ریال به ازای هر متر مکعب گاز طبیعی مصرفی (به جز مصرف نیروگاه ها) برای عمران و آبادانی استان های تولید کننده گاز طبیعی که به علت اجرای قانون تجمیع عوارض متوقف شده است.
- اجرای طرح عمران جزایر و مناطق نفتی در جنوب کشور
- توسعه گازرسانی به شهرها و روستاها در راستای ارتقاء عدالت اجتماعی
- عدم همسویی با عدالت اجتماعی در اثر برخورداری بیشتر دهک‌های پر درآمد از یارانه انرژی، به دلیل مصرف بیشتر آنها

نوسازی دولت و ارتقای اثر بخشی حاکمیت

- لزوم ساماندهی شرکتهای دولتی در بخش نفت

۳- امکانات، قابلیت‌ها، محدودیت‌ها و تنگناهای توسعه بخش

امکانات و قابلیت‌ها، محدودیت‌ها و تنگناهای توسعه بخش به شرح زیر است :

منابع طبیعی و محیطی

- وجود ذخایر عظیم قابل استحصال نفت و گاز
- موقعیت مطلوب جغرافیایی کشور از نقطه نظر همجواری با منابع انرژی حوزه دریای مازندران و خلیج فارس
- نیروی انسانی، اشتغال و مدیریت

- وجود زمینه‌های لازم برای استفاده از نیروهای متخصص داخلی در امور اجرایی بخش نفت و گاز

- ایجاد زمینه های اشتغال برای نیروهای کارآمد بخش غیر دولتی و خصوصی از طریق واگذاری انجام برخی از فعالیت ها

جذب منابع مالی (داخلی و خارجی)

- کاهش منابع مالی در دسترس به واسطه محدودیت در افزایش قیمت فرآورده ها
- وجود توانایی بالقوه برای جذب منابع خارجی، علیرغم کاهش تمایل سرمایه گذاران خارجی و وجود مشکلات قانونی و ساختاری برای جذب سرمایه گذاری
- کمبود منابع مالی مورد نیاز جهت انجام پروژه های توسعه ای

دسترسی به امکانات زیر بنایی و فیزیکی

- وجود شبکه های سراسری نفت و گاز در کشور و قابلیت استفاده از این امکانات برای ترانزیت نفت خام، فرآورده و انجام مبادلات بین المللی گاز در منطقه
- دسترسی به آبراه های بین المللی برای مبادلات نفت خام و فرآورده های نفتی
- امکان توسعه گازرسانی به صنایع

فن آوری و توسعه علمی

- وجود ظرفیت ساخت تجهیزات صنایع نفت و گاز در کشور و امکان جهت گیری فعالیت های صنعتی به این سمت
- کافی نبودن انجام مطالعات جامع در مخازن نفت و گاز کشور
- عدم وجود دانش فنی فرآیندها و کاتالیست های مورد نیاز صنعت نفت
- عدم به کارگیری فناوری نوین در بهره گیری از منابع نفتی کشور
- کافی نبودن استفاده از امکانات بهینه سازی مصرف انرژی از طریق بکارگیری فناوریهای نوین صرفه جویی انرژی

۴- نقش و جایگاه بخش در تحقق اهداف چشم انداز

- توسعه مبادلات گاز و نفت خام با کشورهای منطقه
- استفاده بیشتر از مزیت های نسبی و افزایش فعالیت های صادراتی در بخش نفت و گاز
- اجرای برنامه های جامع توسعه علمی و فن آوری
- استفاده مطلوب از سرمایه های انسانی، کارآفرینان و متخصصان ایرانی در داخل و خارج کشور در بخش نفت و گاز

۵- اهداف کلی و راهبردهای کلان توسعه بخش در تحقق چشم انداز بلند مدت توسعه

اهداف کلی توسعه بخش نفت و گاز

- افزایش سهم و ارتقاء جایگاه ایران در بازارهای بین المللی نفت و گاز و دستیابی به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه و کشورهای همجوار
- برقراری تعامل سازنده و موثر با سایر کشورها
- تبدیل ثروت های طبیعی (مانند نفت و گاز) به دارایی های مالی و سرمایه های ملی درازمدت

- برخورداری از دانش پیشرفته با اتکاء بر استفاده از سرمایه های ملی در تولید نفت و گاز

راهبردهای کلان توسعه بخش نفت و گاز

- گسترش اکتشاف نفت و گاز به عنوان پشتوانه تولید نفت و گاز کشور
- کاهش سهم نفت خام در سبد مصرف انرژی کشور در راستای افزایش صادرات
- افزایش سهم بازار با ظرفیت سازی و افزایش توان تولید نفت خام
- جذب فن آوری های جدید از طریق جذب سرمایه های خارجی در بخش نفت و گاز
- اختصاص بخشی از درآمدهای نفتی جهت ایجاد صندوق پس انداز و سرمایه گذاری به منظور صیانت از داراییهای نسلهای آینده

- افزایش ظرفیت تولید گاز و جلب سرمایه گذاری های خارجی برای توسعه منابع گازی کشور
- تسریع و گسترش مصرف گاز طبیعی به جای فرآورده های نفتی در صنایع و حمل و نقل
- ایجاد مخازن زیرزمینی ذخیره گاز طبیعی به منظور تامین مصارف پیک و ملاحظات زیست محیطی
- سرمایه گذاری در زنجیره های کامل مربوط به صادرات گاز طبیعی در داخل و مبادی مصرف
- ایجاد زمینه های مناسب برای بازاریابی و گسترش مبادلات بین المللی گاز طبیعی با مشارکت داخلی و خارجی
- بهبود الگوی پالایشی و افزایش تولید اقتصادی فرآورده های نفتی با ارزش
- افزایش صادرات فرآورده های نفتی با ارزش
- ارتقاء سطح استانداردهای ملی و نزدیک کردن آن به استانداردهای جهانی در تولید انواع فرآورده ها
- جلب سرمایه های غیر دولتی برای احداث پالایشگاه با ایجاد بازار مناسب برای فروش فرآورده های آنها در داخل و خارج کشور

- کاهش هزینه های تولید در بخش نفت و گاز شامل گاز طبیعی، نفت خام و فرآورده های نفتی
- هدفمند و عادلانه کردن یارانه های انرژی در جهت کاهش مصرف و صرفه جویی ملی
- حذف تدریجی یارانه فرآورده های نفتی و برقراری عوارض زیست محیطی (مالیات بر کربن) بر مصرف آن
- برقراری قیمت های تعادلی از طریق عوامل بنیادین بازار فرآورده های نفتی به منظور منطقی کردن مصرف
- اصلاح نظام قیمت گذاری و پرداخت یارانه در جهت ساماندهی بازار انرژی و بهینه سازی مصرف، تحقق عدالت اجتماعی و افزایش کارایی و بازده اقتصادی بخش انرژی

- متناسب کردن قیمت فرآورده های مختلف نفتی نسبت به یکدیگر
- توانمند سازی بخش های خصوصی و تعاونی به منظور گسترش رقابت و افزایش سهم آنها در فعالیت های بهره برداری بخش نفت و گاز

- لغو کلیه امتیازات شرکتهای دولتی نسبت به شرکتهای خصوصی و تعاونی در عقد قراردادها
- کاهش وابستگی صنایع نفت، گاز، پتروشیمی و پالایش و پخش به خارج در زمینه تجهیزات، ماشین آلات و مواد افزودنی و ارتقای سطح خودکفایی ملی با پرهیز از انحصار برای صنایع داخلی

- ارتقاء و انتقال دانش فنی در بخش طراحی و مهندسی
- تامین بهینه انرژی مناطق مختلف کشور با توجه به جایگزینی اقتصادی حامل‌های انرژی، پتانسیل‌های محلی، ظرفیت‌های موجود و سیستم‌های عرضه انرژی

۶- سیاست‌های اجرایی و اهداف کمی بخش

- اختصاص عواید نفت و گاز برای توسعه سرمایه‌گذاری به منظور صیانت از دارایی نسل‌های آینده
- صیانت از مخازن نفت خام کشور با افزایش درصد ضریب بازیافت نفت خام به میزان ۱/۵ واحد درصد و جلوگیری از هرز رفت نفت خام با بکارگیری فناوری‌های نوین و مطالعات مخزن
- اولویت بخشیدن به توسعه میدان مشترک و تولید نفت و گاز از آن‌ها
- انجام فعالیت‌های اکتشافی نفت و گاز به طوری که ذخایر اکتشافی در طول برنامه حداقل معادل نفت خام برداشت شده از مخازن باشد.
- تزریق گاز به میدان نفتی به منظور بهره برداری حداکثر از این میدان و جبران افت فشار مخازن
- توسعه مبادلات گاز و نفت خام با کشورهای منطقه
- افزایش سهم کشور در بازار جهانی نفت
- محدود کردن نقش دولت در بخش نفت به اعمال حاکمیت و مالکیت ثروت ملی
- بهره‌گیری از منابع غنی نفت و گاز (به ویژه مناطق گازی پارس جنوبی)، در توسعه فعالیت‌های مرتبط و صنایع انرژی بر و سازماندهی جدید استقرار جمعیت و فعالیتها در حاشیه جنوبی کشور بر مبنای آن
- تعامل کامل صنعت نفت با پیکره اقتصاد ملی
- جلب سرمایه‌های خارجی به همراه فناوری‌های پیشرفته
- افزایش ارزش افزوده نفت خام در صنایع پایین دستی
- افزایش سهم و ارتقای جایگاه ایران در بازارهای بین‌المللی گاز طبیعی
- افزایش سهم و نقش ایران در انتقال گاز آسیای میانه به شبه قاره هند، ترکیه و اروپا
- احداث پالایشگاه‌های با خوراک میعانات گازی و نفت خام سنگین تر تا میزان یک میلیون بشکه نفت خام در روز به منظور تامین فرآورده‌های نفتی داخل کشور و قطع واردات فرآورده‌ها از جمله بنزین
- ارتقاء کیفیت حامل‌های انرژی در جهت همسو نمودن بخش انرژی با محیط زیست همراه با افزایش کارایی اقتصادی
- اعمال مدیریت تامین سوخت گاز و سوخت مایع با حداکثر شدن منافع ملی
- اجرای طرح‌های ذخیره‌سازی زیرزمینی گاز طبیعی در نقاط پرمصرف به منظور پیک سایی و مصرف گاز طبیعی در فصل سرما و اصلاح ضریب بار گاز
- برقراری قیمت‌های تعادلی از طریق عوامل بنیادین بازار فرآورده‌های نفتی
- قیمت‌گذاری خوراک پالایشگاه‌ها بر اساس قیمت صادراتی نفت خام

- جلوگیری از قاچاق فرآورده‌های نفتی در مناطق مرزی از طریق ابزارهای قیمتی و سیستم های مکانیزه
 - آزاد شدن واردات و عرضه فرآورده‌های نفتی توسط بخش غیردولتی
 - ایجاد زمینه‌های لازم برای احداث پالایشگاه توسط بخش خصوصی با هدف تامین مصرف داخلی و حصول درآمد ارزی برای کشور، همراه با اصلاح قیمت‌ها و تسهیل صدور فرآورده‌ها
 - تداوم سیاستگذاری و نظارت دولت در بخش حاکمیتی و کاهش تصدی گری از طریق خصوصی سازی امور اجرایی سیستم‌های انتقال، ذخیره سازی و توزیع
 - رعایت استانداردهای کیفیت حامل‌های انرژی و عرضه مطلوب آن در سیستم‌های انتقال، ذخیره سازی و توزیع
 - ایجاد مکانیزم بازارگرایی و توجه به اصل مشتری مداری در بنگاه های عرضه کننده حامل های انرژی
 - ادغام شرکت‌های متصدی امور بهره‌برداری چاه‌ها و امور پالایشی گاز و واگذاری امور بهره برداری به ویژه در بخش توزیع به بخش غیردولتی
 - مطالعه در جهت ادغام شرکت‌های توزیع گاز استانی و شرکت پخش فرآورده‌های نفتی و در گام بعدی با شرکت‌های توزیع برق به منظور حداکثر بهره‌برداری از امکانات موجود و جایگزینی اقتصادی حامل‌های انرژی
 - رفع موانع واردات و عرضه حامل‌های انرژی توسط بخش غیردولتی و صادرات از منبع داخلی تولید شده توسط بخش غیردولتی
 - جایگزینی و بهینه سازی مصرف حامل های انرژی در مناطق و بخش های مختلف اقتصادی کشور با توجه به ملاحظات زیست محیطی، پتانسیل های محلی و ظرفیت های موجود سیستم های عرضه انرژی
 - توسعه گازرسانی به منظور جایگزینی گاز طبیعی به جای فرآورده‌های نفتی و انرژی الکتریکی با توجه به عواملی نظیر بازاریابی و صادرات
 - ایجاد مخازن ذخیره سازی و جذب مشترکین فصلی به منظور تنظیم مصرف و ضریب بار و کاهش سرمایه گذاری برای تاسیسات بار پیک گاز طبیعی
 - اتصال شبکه‌های گازرسانی (Ring) به منظور امنیت عرضه و حداقل سازی اثرات ناشی از وقوع حوادث غیرمترقبه و بحرانی
 - گسترش پژوهش‌های کاربردی جهت پیشبرد اهداف صنایع نفت، گاز و پتروشیمی
 - گسترش تحقیقات در جهت پیوند علم و فناوری با فرآیند تولید و عرضه انرژی
 - افزایش صادرات گاز طبیعی با لحاظ جوانب اقتصادی / سیاسی درازمدت
 - مقاوم سازی تاسیسات و شبکه های انتقال و توزیع سوخت در برابر زلزله
 - جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی و فناوری‌های پیشرفته
 - استفاده از منابع ارزی حاصل از عواید نفت به منظور سرمایه‌گذاری و فراهم کردن امکان تحقق فعالیتهای پیش بینی شده در برنامه
- اصلاح نظام قیمت گذاری حامل های انرژی با توجه به ملاحظات زیر:

- انعکاس قیمت واقعی به مصرف کنندگان حامل های انرژی و ایجاد رقابت در بازار عوامل تولید
- کاهش انحصار و ایجاد رقابت در زمینه عرضه انرژی
- اعمال تعرفه های تصاعدی و فصلی
- تدوین الگوی مصرف بر اساس ویژگیهای هر گروه از مصرف کنندگان و محدود کردن یارانه ها به مصارف تا الگوی مصرف
- احداث پالایشگاه های با خوراک میعانات گازی و نفت خام سنگین به منظور تامین فرآورده های مصرفی داخل کشور و قطع واردات فرآورده ها از جمله بنزین
- تدوین الگوی بهینه جایگزینی اقتصادی بین حامل های انرژی
- تدوین و بازنگری مستمر الگوی مصرف انرژی در بخش ساختمان
- توسعه رشته های مرتبط با صنایع بالادستی نفت در دانشگاه ها
- کاهش هزینه های بخش به منظور کنترل و افزایش بهره وری
- استفاده از فناوری اطلاعاتی و گسترش آن در این بخش جهت مدیریت کامل منابع
- افزایش بهره وری و کاهش هزینه واحد تولید و عرضه حامل های انرژی
- خلق مزیت های رقابتی با ایجاد رقابت از طریق حذف تدریجی انحصارات موجود
- گسترش استفاده از فناوری های نوین اطلاعات و سیستم های هوشمند برای فروش حامل های انرژی
- ارتقاء و انتقال دانش فنی در بخش طراحی و مهندسی
- تجهیز نیروی انسانی مورد نیاز با استفاده از امکانات دانشگاه ها جهت تربیت نیروهای متخصص، جذب فارغ التحصیلان و آموزش مستمر تخصصی کارکنان شاغل در زمینه های مرتبط با عرضه انرژی
- شفاف سازی هزینه های انرژی بخش عمومی و دولتی از طریق اعمال نرخ های منطقه ای حامل های انرژی
- بکارگیری نظام حسابداری صنعتی جهت شفاف سازی هزینه ها
- تدوین و اجرای معیارها و استانداردهای مصرف انرژی در تجهیزات سیستم ها و فرآیندهای انرژی در ساختمان و حمل و نقل
- اصلاح قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی کشور در اجرای پروژه ها به منظور الزام پیمانکاران، مشاوران و صنایع داخلی به رعایت تعهدات خود در زمانهای تعیین شده و ایجاد رقابت به منظور بالابردن کیفیت خدمات و محصولات تولیدی
- معرفی و اشاعه فناوری های افزایش بازده و بازیافت انرژی در بخش عرضه و تقاضا

۷- سرمایه گذاری و اهداف کمی بخش

برآورد سرمایه گذاری بخش نفت و گاز طی سالهای برنامه چهارم، به شرح جدول شماره (۱) است:

جدول ۱ - سرمایه گذاری بخش نفت و گاز طی سالهای برنامه چهارم

(میلیارد ریال)

متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)	جمع برنامه چهارم	سال های برنامه چهارم					سال پایه (۱۳۸۳) برآورد	بخش		
		۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴				
-۰/۷۳	۹۵۴	۱۹۴	۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰	۱۸۷/۱	از محل درآمد عمومی	منابع داخلی	نفت
۹/۲۲	۱۹۴۴۵۱	۴۴۴۰۶	۴۲۸۲۴	۴۲۳۳۴	۳۷۰۴۹	۲۷۸۳۸	۲۸۵۷۳/۴	از محل منابع داخلی شرکتها		
۹/۱۷	۱۹۵۴۰۵	۴۴۶۰۰	۴۳۰۱۴	۴۲۵۲۴	۳۷۲۳۹	۲۸۰۲۸	۲۸۷۶۰/۵	جمع		
۲۲/۸۵	۳۰۶۶۳۴	۹۶۵۶۸	۶۹۶۳۷	۶۴۰۳۹	۴۶۷۱۳	۲۹۶۷۷	۳۴۵۱۳	منابع خارجی		
-۰/۱۵	۱۵۵۰	۳۱۰	۳۱۰	۳۱۰	۳۱۰	۳۱۰	۳۰۷/۷	از محل درآمد عمومی	منابع داخلی	گاز
۶/۷۶	۵۰۰۲۲	۱۲۴۷۹	۱۱۵۹۰	۱۱۴۲۵	۱۰۴۳۸	۴۰۹۰	۸۹۹۸/۲	از محل منابع داخلی شرکتها		
۶/۵۷	۵۱۵۷۲	۱۲۷۸۹	۱۱۹۰۰	۱۱۷۳۵	۱۰۷۴۸	۴۴۰۰	۹۳۰۵/۹	جمع		
۹/۳۶	۷۱۸۴۱	۱۲۱۵۳	۱۲۷۹۹	۱۲۲۸۹	۱۶۰۰۰	۱۸۶۰۰	۷۷۷۱	منابع خارجی		
-۰/۳۷	۲۵۰۴	۵۰۴	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۴۹۴/۸	از محل درآمد عمومی	منابع داخلی	جمع
۸/۶۵	۲۴۴۴۷۳	۵۶۸۸۵	۵۴۴۱۴	۵۳۷۵۹	۴۷۴۸۷	۳۱۹۲۸	۳۷۵۷۱/۶	از محل منابع داخلی شرکتها		
۸/۵۶	۲۴۶۹۷۷	۵۷۳۸۹	۵۴۹۱۴	۵۴۲۵۹	۴۷۹۸۷	۳۲۴۲۸	۳۸۰۶۶/۴	جمع		
20/79	378475	108721	82436	76328	62713	48277	۴۲۲۸۴	منابع خارجی		
15/63	625452	166110	137350	130587	110700	80705	۸۰۳۵۰/۴	جمع کل		

تذکر:

- ۱- منابع سرمایه گذاری مندرج در جدول فوق، بر اساس سیاستهای قانون برنامه چهارم تنظیم شده است. لیکن با اجرای قانون اصلاح ماده ۳ قانون برنامه چهارم، تحقق منابع داخلی برای توسعه بخش به میزان قابل توجهی کاهش خواهد یافت.
- ۲- عمده منابع سرمایه گذاری در بخش گاز در طول برنامه چهارم، از محل تسهیلات مالی خارجی مانند فاینانس و بیع متقابل انجام می شود که می بایست بازپرداخت تعهدات ایجاد شده از محل صرفه جویی سوخت های مایع صورت گیرد.
- ۳- تحقق سرمایه گذاری خارجی مندرج در این جدول مشروط به توانایی جذب و فراهم نمودن شرایط مناسب آن می باشد.

جدول ۲ - اهداف کمی بخش نفت و گاز طی سالهای برنامه چهارم

رتبه	عناوین برنامه	عناوین هدف های کمی	واحد هدف کمی	سال پایه (۱۳۸۳)	سال های برنامه چهارم					متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)	
					۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴		
۱	راهبری امور نفت	مقدار نفت و گاز اکتشافی	معادل میلیون بشکه نفت خام	۲۲۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	-۷	
		ظرفیت تولید نفت خام	هزار بشکه در روز	۴۲۰۰	۴۴۰۰	۴۶۰۰	۴۵۰۰	۴۸۰۰	۵۰۰۰	۴	
		ضریب بازیافت نفت خام (اولیه و ثانویه)	درصد	28/09	28/4	28/7	29	29/3	29/6	1	
		نسبت نفت اکتشافی قابل استحصال به تولید نفت خام	درصد	۱۵۱	۹۸/۱	۹۷/۹	۹۷/۷	۹۴/۹	۹۴/۶	-	
		باقیمانده عمر ذخایر نفتی	سال	۹۰/۸۹	۸۷/۷۱	۸۹/۰۷	۹۱/۰۳	۸۵/۱۴	۸۰/۹۶	-	
		سهم ایران از تولید کشورهای عضو اوپک	درصد	13/54	13/54	13/54	13/54	13/54	13/54	-	
		تولید گاز طبیعی	میلیون متر مکعب در روز	361	392	400	450	525	623	12	
		گاز در دسترس برای تزریق	میلیون متر مکعب در روز	82	94	98	116	149	149	13	
		گاز مورد نیاز برای تزریق	میلیون متر مکعب در روز	111	117	161	180	219	234	16	
		میزان گازهای سوزانده شده	میلیون متر مکعب در روز	36/11	29	26	20	18	10	-23	
		خوراک پالایشگاهها	نفت خام	هزار بشکه در روز	۱۵۸۰	۱۵۷۱	۱۶۰۷	۱۵۹۲	۱۵۹۲	۱۶۲۷	۰/۵
			مایعات گازی	هزار بشکه در روز	۲۰	۲۱	۳۱	۲۸	۲۸	۲۸۱	۶۷
			جمع	هزار بشکه در روز	۱۶۰۰	۱۵۹۲	۱۶۳۸	۱۶۲۰	۱۶۲۰	۱۹۰۸	۳/۳
		تولید فرآورده های نفتی	بنزین	میلیون لیتر در روز	۳۸/۵	۳۹	۴۱	۴۰	۴۰	۷۳	۱۴
			نفت گاز	میلیون لیتر در روز	۷۷/۳	۷۶	۷۸	۷۷	۷۷	۸۸	۲/۶
			نفت سفید	میلیون لیتر در روز	۲۵/۷	۲۲	۲۲	۱۹	۲۰/۲	۲۵/۳	-۰/۳
			نفت کوره	میلیون لیتر در روز	۷۵	۸۴	۸۶	۸۱/۸	۸۱/۹	۷۴	-۰/۳
			گاز مایع	میلیون لیتر در روز	۸/۴۵	۸/۷	۸/۹	۸/۵	۸/۵	۱۱/۵	۶/۴
			جمع	میلیون لیتر در روز	۲۲۴/۹	۲۲۹/۷	۲۳۵/۹	۲۲۶/۵	۲۲۷/۷	۲۷۱/۸	۳/۹

ادامه جدول ۲ - اهداف کمی بخش نفت و گاز طی سالهای برنامه چهارم

ردیف	عناوین برنامه	عناوین هدف های کمی	واحد هدف کمی	سال پایه					متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)		
				سال پایه (۱۳۸۳)	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷		۱۳۸۸	
		* مصرف فرآورده های نفتی	بنزین	میلیون لیتر در روز	۶۰/۷	۶۷/۲۹	۷۴	۸۰	۸۶	۹۲	۸/۷
			نفت گاز	میلیون لیتر در روز	۷۵	۷۷/۶	۸۲	۸۵	۸۸	۹۱	۴
			نفت سفید	میلیون لیتر در روز	۲۱/۴	۱۸/۹۶	۱۵	۱۴	۱۲	۱۲	-۱۰/۹
			نفت کوره	میلیون لیتر در روز	۳۷/۶	۳۵/۷	۳۵	۳۲	۳۰	۳۰	-۴/۴
			گاز مایع	میلیون لیتر در روز	۱۱/۵	۱۰/۸	۹/۵	۹	۸/۸	۸/۷	-۵/۴
			جمع	میلیون لیتر در روز	۲۰۶/۲	۲۱۰/۳۵	۲۱۵/۵	۲۲۰	۲۲۴/۸	۲۳۳/۷	۲/۵۴
		صادرات فرآورده های نفتی		میلیون لیتر در روز	۴۴	۵۹	۶۶	۶۱	۶۵	۶۳	۷/۵
		واردات فرآورده های نفتی		میلیون لیتر در روز	۲۲/۷	۲۹	۳۷/۶	۴۸۵	۵۷	۲۰	-۲/۵
		نسبت تولید بنزین، نفت گاز و نفت سفید به خوراک پالایشگاهها	درصد	۵۵/۶	۵۴/۱	۵۴/۱	۵۲/۸	۵۳/۳	۶۱/۴۱	۲	
		هزینه متوسط عرضه نفت خام	ریال به بشکه	۱۷۴۴۹	۱۷۳۹۶	۱۷۳۴۴	۱۷۲۹۲	۱۷۲۴۰	۱۷۱۸۰	-۰/۳	
		هزینه متوسط عرضه فرآورده	ریال به لیتر	۲۱۳۰/۶	۲۱۲۴/۲	۲۱۱۷/۸	۲۱۱۱/۵	۲۱۰۵/۱	۲۰۹۸/۸	-۰/۳	

ردیف	عناوین برنامه	عناوین هدف های کمی	واحد هدف کمی	سال پایه					متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)	
				سال پایه (۱۳۸۳)	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷		۱۳۸۸
	راهبری امور گاز	حداکثر توان تولید گاز طبیعی	میلیون متر مکعب در روز	۳۶۱	۳۹۲	۴۰۰	۴۵۰	۵۲۵	۶۲۳	۱۱/۵۳
		متوسط مصرف روزانه (بدون تزریق)	میلیون متر مکعب در روز	۲۷۲	۳۱۷/۶	۳۹۸	۴۴۳	۴۸۹	۵۲۲	۱۳/۹۳
		حداکثر مصرف روزانه (بدون تزریق)	میلیون متر مکعب در روز	۳۵۱	۴۶۴/۴	۵۳۰	۵۸۵	۶۴۲	۶۸۷	۱۴/۳۷
		واردات	میلیون متر مکعب در روز	۱۹	۱۶/۴	۲۱	۲۲	۲۲	۲۴	۴/۷۸
		صادرات	میلیون متر مکعب در روز	۱۶	۱۹/۲	۲۴	۲۷	۲۷	۲۷	۱۱/۰۳
		نسبت تولید گاز به ذخایر	درصد	۰/۵۴	۰/۵۹	۰/۶۴	۰/۶۹	۰/۷۴	۰/۷۹	۷/۹۸
		باقیمانده عمر ذخایر گازی	سال	۱۸۵/۱۹	۱۶۸/۵۰	۱۵۶/۰۷	۱۴۴/۹۷	۱۳۴/۶۴	۱۲۶/۱۶	-۷/۳۹
		تولید میعانات گازی	هزار بشکه در روز	۱۴۰	۲۵۰	۲۵۰	۳۳۰	۴۵۰	۴۵۰	۲۶/۳۰
		تعداد مشترکین گاز طبیعی (تجمعی)	هزار مشترک	۷۵۰۰	۸۲۵۰	۸۹۴۰	۹۵۸۰	۱۰۱۵۰	۱۰۷۰۰	۷/۳۷
		خانوارهای تحت پوشش	درصد	۷۳/۶	۷۹/۸	۸۲/۲	۸۳/۶	۸۴	۸۴/۵	۲/۸۰

* با اجرای قانون تثبیت قیمت فرآورده های نفتی، در طول سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ جمعا حدود ۴۰ میلیارد لیتر فرآورده بیشتر نسبت به قانون برنامه چهارم مصرف می شود که با احتساب قیمت وارداتی آن ها، افزایش هزینه ای حداقل معادل ۱۱ میلیارد دلار به دنبال خواهد داشت.

تذکر: تحقق تامین تقاضای گاز طبیعی در بخش های مختلف مصرف، منوط به تحویل کافی گاز طبیعی از سوی شرکت ملی نفت ایران به شرکت ملی گاز ایران می باشد.

۸ - سیاست‌ها و اولویت‌های بخش

زیر ساخت‌ها

- گسترش حمل و نقل ریلی برای کاهش مصرف سوخت
- تامین نیازهای ارتباطی در سطح پیشرفته برای اجرای طرح‌های توسعه بخش انرژی و ایجاد شبکه‌های ارتباطی قوی به منظور امکان استفاده از کارت هوشمند برای توزیع بنزین
- توسعه جایگاه‌های سوختگیری گاز طبیعی فشرده (CNG)

تجهیزات، ماشین‌آلات، مواد و مصالح

- کاهش تدریجی و منطقی کردن حمایت از صنایع داخل کشور به منظور ارتقاء توان رقابت به ویژه در اقتصاد جهانی

نیروی انسانی (ماهر و متخصص)

- توسعه رشته‌های مرتبط با صنایع بالادستی نفت در دانشگاه‌ها
- تربیت متخصصین کاربردی در زمینه نفت و گاز از طریق دانشگاه‌ها و مراکز فنی-حرفه‌ای

سرمایه گذاری

- رفع موانع و فراهم‌سازی شرایط برای سرمایه‌گذاری خارجی از سوی دستگاه‌های ذیربط (از جمله وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی)

قوانین و مقررات

- اصلاح قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی کشور در اجرای پروژه‌ها به منظور الزام پیمانکاران، مشاوران و صنایع داخلی به رعایت تعهدات خود در زمان‌های تعیین شده و ایجاد رقابت به منظور بالابردن کیفیت خدمات و محصولات تولیدی
- تاکید بر تصویب و اجرایی شدن قانون مدیریت مصرف انرژی

۹ - اقدامات مهم و اساسی

مهمترین اقدامات بخش نفت و گاز طی سال‌های برنامه چهارم به شرح زیر می‌باشد:

بخش اکتشاف و تولید نفت و گاز

- انجام فعالیت‌های اکتشافی نفت و گاز، با این هدف که ذخایر اکتشافی در طول برنامه حداقل معادل نفت خام برداشت شده از مخازن شود.
- توسعه میادین نفتی به منظور افزایش ظرفیت تولید نفت خام و رسیدن به ظرفیت تولید ۵ میلیون بشکه در روز
- استفاده حداکثر از گاز طبیعی و جایگزینی آن با فرآورده‌های نفتی با اجرای طرح‌های توسعه میادین گازی و با اولویت میدان گازی پارس جنوبی
- تزریق گاز به میادین نفتی به منظور بهره‌برداری حداکثر از این میادین و جبران افت فشار مخازن با انجام مطالعات جامع مخازن

- مطالعات جامع مخازن نفتی و افزایش ضریب بازیافت نفت از مخازن به طوری که در پایان برنامه چهارم، ضریب بازیافت مخازن نفتی به ۲۹/۶ درصد برسد.

- حضور در بازارهای جهانی گاز طبیعی به ویژه از طریق خطوط لوله با لحاظ جوانب اقتصادی درازمدت

بخش پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی

- بهبود الگوی پالایشی در راستای تولید فرآورده‌های با ارزش
- اصلاح قیمت فرآورده‌های نفتی به منظور جلوگیری از اسراف و بهبود الگوی مصرف
- احداث پالایشگاه‌های با خوراک میعانات گازی و نفت خام سنگین به منظور تامین فرآورده‌های مصرفی داخل کشور و قطع واردات فرآورده‌ها از جمله بنزین
- حفظ و تداوم ظرفیت تولید پالایشگاه‌ها با اجرای طرح‌های تکمیل و بهبود پالایشگاه‌ها، حفظ ظرفیت و تداوم عملیات ذخیره سازی
- احداث پالایشگاه‌های جدید برای هم افزایی اقتصادی و افزایش ارزش افزوده در کشور با ارزیابی دقیق فنی و اقتصادی
- حفظ و افزایش ظرفیت خطوط لوله انتقال فرآورده با اجرای طرح‌های نوسازی و بهینه سازی ظرفیت خطوط لوله و مخابرات و پخش فرآورده‌های نفتی
- بهینه سازی سیستم‌های تولید، تبدیل و عرضه انرژی با کاهش سوخت و ضایعات

بخش گاز

- استفاده حداکثر از گاز طبیعی برای مصارف داخلی و جایگزینی با فرآورده‌های نفتی از طریق اجرای طرح‌های احداث پالایشگاه‌های گاز، خطوط لوله انتقال و ایستگاه‌های تقویت فشار
- اجرای طرح‌های ذخیره سازی زیرزمینی گاز طبیعی در نقاط پرمصرف به منظور پیک سایی و مصرف گاز طبیعی در فصل سرما و اصلاح ضریب بار گاز
- تسریع در گاز طبیعی (CNG) سوز کردن خودروها با تاکید بر تولید خودرو پایه گازسوز و اجرای طرح‌های تبدیل کارخانه‌ای و کارگاهی و احداث جایگاه‌های عرضه گاز طبیعی